Raadsvoorstel

Collegeverg. d.d. : 10 oktober 2023
Registratiekenmerk : 202339957
Gemeentebladnr. : 2023/81
Afdeling opsteller : Publieksdiensten - Vergunningen
Naam opsteller :
Bereikbaar onder :
Portefeuillehouder : Jaimy van Dijk
Raadsvergadering d.d. : 12 december 2023
Uiterlijke datum : Uiterste datum 12 december 2023
Motivatie datum: Er dient in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 een Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit te zijn ingesteld

Aan de raad,

1. **Onderwerp**
   Het instellen van een gemeentelijke Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in verband met de inwerkingtreding van de Omgevingswet.

2. **Uitgangssituatie (WAAROM?)**

   a. Aanleiding
   De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Op grond van artikel 17.9 Omgevingswet moeten gemeenten per datum van inwerkingtreding van de Omgevingswet een gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit instellen.

   b. Huidige situatie/probleemstelling

   Huidige situatie
   Op grond van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) worden vergunningaanvragen van een bouwwerk getoetst aan de redelijke eisen van welstand. De gemeenteraad heeft de criteria waaraan getoetst moet worden op grond van de Woningwet vastgelegd in de welstandsnota. De toetsing vindt plaats door een onafhankelijke stadsbouwmeester.

   Ook is het op grond van de Wabo verboden zonder vergunning rijksmonumenten te slopen, verstoren, verplaatsen of in enig opzicht te wijzigen of het te herstellen, gebruiken of laten gebruiken op een wijze waardoor het wordt ontsierd of in gevaar gebracht. De instelling van de Monumentencommissie is geregeld in de erfgoedverordening en de Monumentenwet, die sinds juli 2016 gedeeltelijk is overgegaan in de Erfgoedwet (voor rijksmonumenten). Daarnaast wordt bij zeer ingrijpende wijzigingen aan of sloop van rijksmonumenten advies ingewonnen bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) te Roermond.

   Probleemstelling
   Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen de taken en bevoegdheden van de stadsbouwmeester en de huidige Monumentencommissie van rechtswege vervallen. Ter continuering van de advisering dient de gemeente een gemeentelijke adviescommissie omgevingskwaliteit in te stellen. Tevens dient een verordening op de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit te worden vastgesteld.

3. **Gewenste situatie (WAT?)**

   a. Wat willen we bereiken?

1. De gemeente stelt een Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in die in ieder geval adviseert bij aanvragen voor een omgevingsvergunning voor rijksmonumentenactiviteiten. Deze commissie voorziet minimaal in de disciplines cultuurhistorie, bouw- en architectuurhistorie, restauratie en stedenbouw.
2. We gaan uit van een integrale adviescommissie waarin alle huidige advisering rondom omgevingskwaliteit een plekje krijgt. Dit betekent dat naast monumentenadvisering ook de stadsbouwmeester onderdeel uitmaakt van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit.
3. Bij advisering in het kader van archeologische rijksmonumenten wordt voor het uitbrengen van advies een beroep gedaan op de regionale stadsarcheoloog.
4. Snelheid, klantgerichtheid en pragmatisme staan voorop. De gemeente Brunssum continueert zoveel als mogelijk de huidige toetsing over bouwplannen. Kleine bouwplannen worden door de ambtelijk secretaris zelfstandig afgehandeld. Plannen die niet voldoen aan de welstandscriteria, als mede grote ontwikkelingsplannen worden voorgelegd aan de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit. Daar waar alleen op bijv. welstand getoetst moet worden, kan besloten worden om de stadsbouwmeester te mandateren zelfstandig een onafhankelijk advies uit te laten brengen.
5. De Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit voldoet aan de vereisten voor omgevingsadvisering zoals vermeld in artikel 17.9 Omgevingswet. De Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit dient onafhankelijk en deskundig te kunnen adviseren. Daarom is het niet mogelijk om leden van het gemeentelijke bestuur en medewerkers van de gemeente te benoemen tot lid van de adviescommissie.
6. Het reglement van orde, opgenomen als bijlage 9 in de Bouwverordening gemeente Brunssum 2014 vervalt. Hiervoor wordt een separaat Reglement van Orde door de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit opgesteld. Na inwerkingtreding van de Omgevingswet zal door de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit op basis van artikel 12 van onderhavige verordening een nieuw Reglement van Orde worden opgesteld.

b. Kaders

1. eerdere besluitvorming (BBV nr.)
   De huidige stadsbouwmeester en monumentendeskundige zijn door de raad benoemd op 20 december 2022, gemeentebladnr. 2022/90, djuma 202237512.
2. traject tot dusverre
   Niet van toepassing
3. rol/ bevoegdheden college van B en W
   Ons college is verantwoordelijk voor het verlenen dan wel weigeren van een omgevingsvergunning. De raad dient daartoe een Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in te stellen en de leden te benoemen.
4. algemene beleidskaders (landelijk/ provinciaal/ lokaal)
   Omgevingswet
5. past het voorstel in de strategische visie/ relatie met uitvoeringsagenda?
   Ja, het voorstel past binnen de strategische visie "Brunssum 2025". Met het welstands- en monumentenbeleid wordt op duurzame wijze geïnvesteerd in de woningen en er wordt een bijdrage geleverd aan het behoud en de opwaardering van de cultuurhistorische waarden in de mijnkoloniën, hetgeen zowel past binnen de strategisch pijler "Brunssum leeft" als "Brunssum, de tuinstad in Parkstad".
6. relatie met programmabegroting/ financiële gevolgen
   Programma 11: Volkshuisvesting en RO
   Taakvelden: Ruimtelijke ordening (XT-81) en Wonen en bouwen (XT-83)

   De implementatiekosten voor de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit zijn minimaal. De kosten voor de advisering door de adviescommissie worden betaald uit het budget Ruimtelijke Kwaliteitszorg.

c. Argumenten en overwegingen

Juridisch kader

Het instellen van de gemeentelijke adviescommissie is wettelijk verplicht (art. 16.15a en 17.9 Ow). De commissie dient zodanig te zijn samengesteld dat een onafhankelijk en deskundig oordeel kan worden gevormd. De adviescommissie heeft tot taak te adviseren over de aanvragen om een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit (art. 16.15a onder c1 Ow) en de aanvragen om een omgevingsvergunning voor een andere activiteit, in door de gemeenteraad aangewezen gevallen of als het college van burgemeester en wethouders daartoe aanleiding ziet (art. 16.15a onder c2 Ow).

De gemeenteraad stelt de adviescommissie in, stelt het aantal leden en de benoemingstermijn vast en benoemd en ontslaat de leden van de commissie (art. 17.7 Ow). De leden van het gemeentebestuur zijn geen lid van de adviescommissie (art. 17.8 Ow). Binnen de commissie dienen enkele leden (dus minimaal twee leden) deskundig te zijn op het gebied van monumentenzorg (art. 17.9 Ow). De commissie moet ten minste beschikken over deskundigheid op het gebied van cultuurhistorie, bouw- en architectuurhistorie, restauratie, landschap en stedenbouw.

Gemeentelijke Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit voor rijksmonumenten

Inhoudelijk zijn de regels voor rijksmonumenten onder de Omgevingswet niet wezenlijk anders dan de huidige regels voor rijksmonumenten. In het Omgevingsplan kan de gemeenteraad straks wel maatwerkregels opnemen voor bijvoorbeeld vergunningsvrije inpandige wijzigingen van niet monumentale delen. Hiernaast is de zorgplicht voor rijksmonumenten geïntroduceerd. Deze verplicht initiatiefnemers om maatregelen te nemen om het beschadigen of vernielen van rijksmonumenten te voorkomen. Dit kan ook initiatieven nabij een rijksmonument betreffen.

Voor het Omgevingsplan geldt de algemene instructieregel dat rekening moet worden gehouden met het cultureel erfgoed. Dit betekent dat de gemeente een analyse moet maken van haar cultureel erfgoed en een uitwerking daarvan moet opnemen in het omgevingsplan om daar vervolgens een toereikend beschermingsregime op in te stellen. Hetgeen nu in de gemeentelijk erfgoedverordening staat moet vertaald worden naar Omgevingsplanregels. Op grond van het overgangsrecht zijn de regels uit de monumenten- of erfgoedverordening opgenomen in het Omgevingsplan van rechtswege (bruidsschat). Eind 2031 dienen de regels opgenomen te zijn in het Omgevingsplan zelf. De Omgevingsvisie vormt hiervoor het kader.

Welstand na inwerkingtreding Omgevingswet

De Omgevingswet zet in op een goede omgevingskwaliteit. Het begrip welstand verdwijnt. Het Rijk stelt hierbij vanuit nationaal belang regels over natuur, cultureel- en werelderfgoed. Lokaal kan de gemeenteraad in het Omgevingsplan regels stellen over bijvoorbeeld architectonische of stedenbouwkundige kwaliteit. Als de gemeenteraad dit doet dan moet zij hiernaast ook beleidsregels vaststellen met criteria waaraan getoetst moet worden. Alles dat nu in de welstandsnota staat, moet vertaald worden naar Omgevingsplanregels om een gelijk beschermingsniveau te houden.

Op grond van het overgangsrecht zijn bepalingen uit de welstandsnota en beleid dat in aanvulling hierop is vastgesteld opgenomen in het Omgevingsplan van rechtswege. Eind 2031 dienen de regels opgenomen te zijn in het Omgevingsplan zelf. De Omgevingsvisie vormt hiervoor het kader.

Wat verandert er?

- De naam “welstand” vervalt. Hiervoor in de plaats komt “uiterlijk van bouwwerken”.
- De stadsbouwmeester, welstandscommissie en Monumentencommissie als wettelijk figuur vervallen. Hiervoor in de plaats komt de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit. Wel kan de stadsbouwmeester als adviseur of als lid van de adviescommissie worden benoemd.
- Onder de Wabo gold een benoemingstermijn van de leden van 3 jaar. Onder de Omgevingswet is deze termijn vrij gelaten. In de model verordening van de VNG op de adviescommissie ruimtelijke kwaliteit wordt een benoemingstermijn van 4 jaar voorgesteld.

d. Opties en keuze

Nu de inwerkingtreding van de Omgevingswet een feit is, wordt aan uw raad een concept-raadsbesluit voorgelegd over:

1. Het instellen van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit

De gemeenteraad is verplicht vóór inwerkingtreding van de Omgevingswet een gemeentelijke adviescommissie voor Rijksmonumenten in te stellen. Daarnaast houdt de gemeenteraad de vrijheid andere commissies in te stellen of het takenpakket van de verplichte adviescommissie uit breiden. Doel is dat onafhankelijke en deskundige adviezen tot stand komen. Zo zou er een commissie kunnen worden ingesteld voor de omgevingskwaliteit van bouwwerken en een monumentencommissie. Maar alleen degene die adviseert over rijksmonumentenactiviteiten kan de status van gemeentelijke adviescommissie als bedoeld in artikel 17.9 Omgevingswet krijgen.

2. De benoeming van de leden van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit

Bij de instelling van de nieuwe gemeentelijke adviescommissie kunnen de leden van de bestaande adviescommissie worden (her)benoemd. Daarbij kan de einddatum van de huidige zittingstermijn worden overgenomen. Er kan ook een nieuwe einddatum worden vastgelegd.

De Omgevingswet noemt geen maximale zittingstermijn. De gewenste zittingstermijn is een kwestie van balans tussen continuïteit en onafhankelijkheid. Door de VNG wordt in de Verordening op de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit een termijn van vier jaar aangehouden. De Handreiking Gemeentelijke Monumenten-commissies stelt dat onafhankelijkheid gewaarborgd is als leden niet langer worden aangesteld dan voor tweemaal een termijn van vier jaar, in kleine gemeenten kan gekozen worden voor drie maal drie jaar. Continuïteit is gewaarborgd door niet de gehele commissie ineens te vernieuwen, maar door de leden geleidelijk te vervangen.

De stadsbouwmeester en monumentendeskundige zijn bij raadsbesluit van 20 december 2022 voor drie jaar herbenoemd. Momenteel is bijna een jaar van deze termijn verstreken. Er zijn een aantal opties voor de benoeming van de leden:

i. Er wordt gestart voor de werving van nieuwe leden;
ii. De huidige leden worden benoemd als lid van de Adviescommissie Ruimtelijke kwaliteit voor een periode van vier jaar;
iii. De huidige leden worden benoemd als lid van de Adviescommissie voor een periode van drie jaar benoemd, omdat inmiddels één jaar is verstreken;
iv. De leden worden benoemd gedurende een termijn die overeenkomt met de zittingsperiode van de raad.

In de gevallen dat burgemeester en wethouders het bevoegd gezag zijn voor de beslissing op de aanvraag om een omgevingsvergunning voor een *rijksmonumentenactiviteit met betrekking tot een archeologisch rijksmonument* heeft de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) recht van advies en instemming. De gemeentelijke adviescommissie adviseert hierover niet. Hiervoor is specialistische kennis, ervaring en een landelijk overzicht van het rijksmonumentenbestand vereist. Aangezien de gemeente op dit gebied niet beschikt over voldoende expertise zal een beroep moeten worden gedaan op externe adviseurs.

3. Vaststelling van de Verordening op de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit, gemeente Brunssum 2024

De verordening is zoveel mogelijk een beleidsneutrale omzetting van de huidige situatie, gebaseerd op de bepalingen over de adviescommissie(s) in de Bouwverordening en de Erfgoedverordening. De nieuwe verordening volgt de Modelverordening van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) in samenwerking met de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit (FRK) en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Kern daarvan is dat de bestaande adviescolleges en eventuele andere adviseurs op het gebied van de omgevingskwaliteit in één samenhangend adviesstelsel worden opgenomen. In de verordening worden de taken en werkzaamheden van de leden aangegeven. Ook de samenstelling en benoemingstermijn wordt in de verordening aangegeven.

Geadviseerd wordt om:

1. Eén Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in te stellen waarin de monumentendeskundige én stadsbouwmeester zijn vertegenwoordigd. Zij zijn voldoende deskundig op het gebied van architectuur, bouwen, monumenten, restauratie en stedenbouw. Daarmee wordt ook voldaan aan de eis dat de commissie uit enkele leden dient te bestaan. Bij een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit met betrekking tot een archeologisch rijksmonument wordt geen nieuw lid benoemd, maar advies gevraagd aan de regionale stadsarcheoloog.
2. De huidige stadsbouwmeester en monumentendeskundige te benoemen als lid van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit, omdat zij onlangs zijn herbenoemd en zeer deskundig en bekend zijn met Brunssum.
3. De leden worden voor een termijn van vier jaar benoemd. Herbenoeming van de leden kan eenmaal voor ten hoogste vier jaar plaatsvinden. Aangezien de huidige leden zijn herbenoemd wordt voorgesteld hen te benoemen voor de duur van drie jaar (tot 1 januari 2027). Ter waarborging van de continuïteit wordt geadviseerd om bij de benoeming van nieuwe leden de aanwezige leden een kwartaal samen te laten optrekken, opdat een goede overdracht kan plaatsvinden. Bovendien kan de gemeenteraad na de verkiezingen in maart 2026 vóór 1 januari 2027 de nieuwe leden voor de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit benoemen voor een volgende zittingsperiode, waarmee de onafhankelijkheid is gewaarborgd.
4. De verordening op de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit vast te stellen.

Het college van burgemeester en wethouders,

Burgemeester Secretaris

Raadsbesluit

Gemeentebladnr. : 2023/81
Afdeling : Publieksdiensten - Vergunningen
Registratiekenmerk : 202339957

De raad van de gemeente Brunssum gemeentebladnummer 2023/81;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders d.d. 3 oktober 2023, afdeling Publieksdiensten - Vergunningen ;

Besluit:

1. Eén Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit in te stellen waarin de monumentendeskundige én stadsbouwmeester zijn vertegenwoordigd.
2. Bij een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een rijksmonumentenactiviteit met betrekking tot een archeologisch rijksmonument wordt geen nieuw lid benoemd, maar advies gevraagd aan de regionale stadsarcheoloog.
3. De heer R. Brouwers voor te dragen als monumentendeskundige van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit tot 1 januari 2027.
4. De heer G. Extra voor te dragen als deskundig lid van de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit tot 1 januari 2027.
5. De Verordening op de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit, gemeente Brunssum 2024 vast te stellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 12 december 2023

De Raad vernoemd,

Voorzitter Griffier